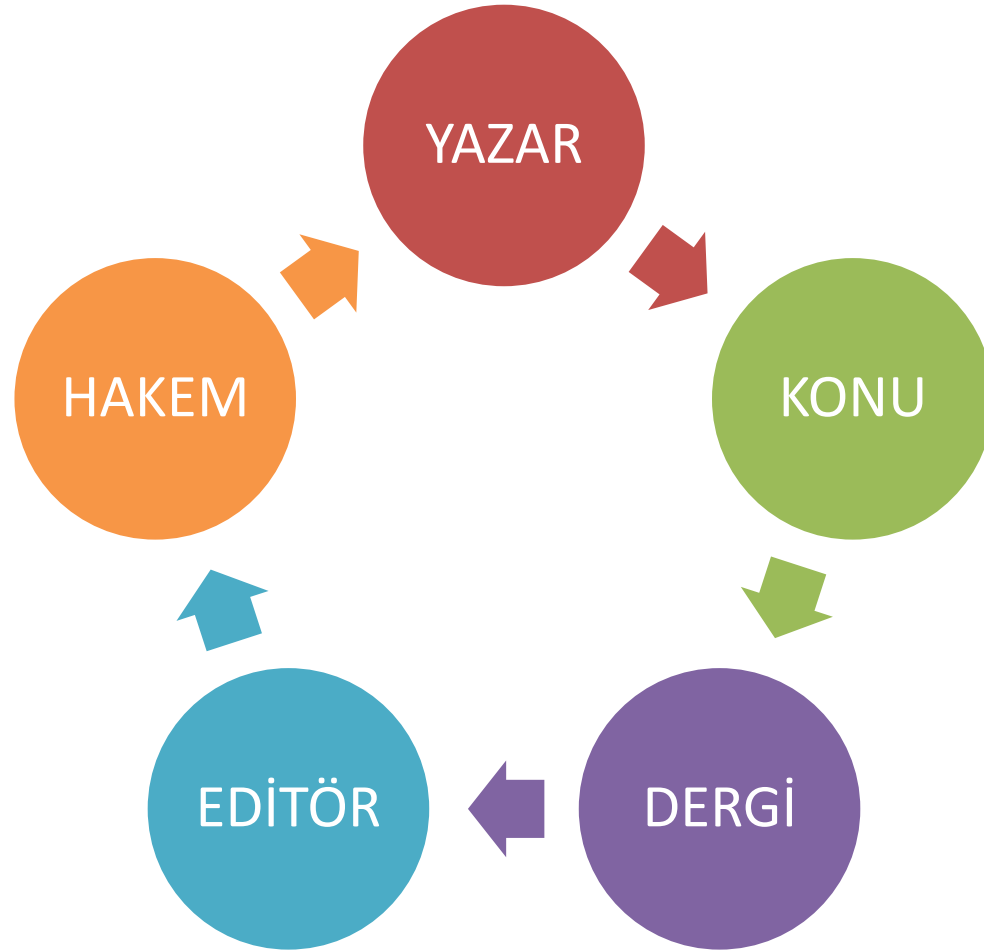


Red mi Kabul mü?

Prof. Dr. Seda Vatansever

Red mi Kabul mü?



Yazarı Tehdit Eden Unsurlar

- Deneyimsizlik
- Çalışmanın daha önce yapılmış olması
- Etik ihlaller
- Zamanla yarış
- Akademik yükselme baskısı
- Uygun yayını seçememe

Yazar, makalesini dergiye göndermeden önce aşağıdaki soruları kendine sorabilir:

- Çalışmanın yapılma gerekçesi nedir?
- Çalışmanın yapıldığı alanda hangi boşluk doldurulmaya çalışıldı?
- Çalışmanın yapıldığı alanda, daha önce yapılan çalışmaların içinde bu çalışmanın yeri nedir?
- Çalışma bilime bir katkı sağlıyor mu?
- Çalışmada kullanılan metodolojinin uluslararası geçerliliği var mı?
- Çalışmada hangi sonuçlar bulundu?
- Bu sonuçlar ne anlam taşıyor ve ne gibi bir önemi olabilir?

Yazar, makalesini dergiye göndermeden önce aşağıdaki soruları kendine sorabilir:

- Bulunan sonuçların daha önce yapılmış benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlarla benzerlik veya farklılıkları var mı? Varsa nelerdir ve bunların muhtemel nedenleri ne/neler olabilir?
- Kaynaklarda verilen literatürler uluslararası düzeyde mi? Dünyanın herhangi bir yerindeki bir okuyucu bu literatürlere kolay ulaşabilir mi?
- Çalışmanın dil kalitesi nasıldır? Çalışma profesyonel bir dille yazılmış mı?

EDİTASYON SON KONTROLLER

- Bir yazının protokol planlaması/istatistik analiz/yazım aşaması bitince apar topar yollanması sıklıkla red ile sonuçlanmaktadır.
- Edisyon aşaması, yazının makyaj kısmıdır ve yazının kabul edilme şansını büyük ölçüde arttırır.
- Edisyonun ilk aşaması, yazıyı bir başkasına okutmayı içerir.
 - Yazar kendi kafasındaki gerçeklerle yazdığı yazıyı tekrar okuduğunda yazının içerdiği anlamı değil de kendi fikirlerini algılamaya meyillidir.
 - Unutulmamalıdır ki, bir yazının içindeki çelişkileri ve eksikleri konu ile bilgisi olmayan tarafsız bir kişi daha kolay farkedebilir.
- Giriş ve Tartışma'yı kısaltmayı, Gereç ve Yöntemler ve Sonuçlar'ı da uzatmayı düşünerek yazı tekrar değerlendirilmelidir.
- Argo ve jargondan kaçınılmalıdır.

Giriş-Sık Yapılan Hatalar

- Çok fazla ya da çok az bilgi verilmesi
- Amacın açıkça yazılmaması
- Açık ve basit olmaması: Karışık sunum yapılması

Gereç ve Yöntemler: Sık Yapılan Hatalar

- Çok az bilgi içermesi
- Giriş bilgilerinin dahil edilmesi
- Kelime kalabalığı
- Sonuçların bildirilmesi

Sonuçlar -Sık Yapılan Hatalar

- Ham veri kullanımı
- Tekrarlar olması
- Tartışma yapılması
- Şekil ve tablo kullanılmaması
- Gereç ve yöntemlerin dahil edilmesi

Tablolar-Sık Yapılan Hatalar

- Metinde geçenlerin tekrarı olmamalı
- Yeterli alt açıklamaları ("*legend*") içermeli
- Her tablo'nun bir başlığı olmalı
- Çok fazla metin içermemeli
- Çok sayıda sütun olmamalı
- Tüm kısaltmalar altta açıklanmalı
- Bir tablo doğrudan *Power Point slayt haline dönüştürülebilmesi*

Tartışma-Sık Yapılan Hatalar

- Sonuçlarla birleştirmede yetersizlik
- Yeni sonuçların tartışılmaması
- Geniş açıklamalar
- Yetersiz sonuçların yanlış tartışılması: Aşırı yorum yapılması
- Eksik/yetersiz bilgi verilmesi

Etik ihlalleri

- Aşıırma (Plagiarism)
- Uydurma (Fabrication)
- Çarpıtma (Falsification)
- Dilimleme (Slicing)
- Çoklu kullanım (Duplication)
- Destek belirtmeme
- Yazar adlarında değişiklik yapma
- Dięer

DERGİ

Dergi

- Konu (Özel bir alanı mı ait?)
- Yoksa geniş bir alanda her konuda makale kabul eden bir dergi mi?
- Derginin okuyucu kitlesi (uluslararası, ulusal, bölgesel, yerel) ?
- Derginin etki faktörü?
- Derginin yayımlanma sıklığı ve bir yılda kaç makale yayımladığı?
- Dergiye makale gönderildiğinde ne kadar sürede geri bildirim verildiği ile kabul kararının ne kadar sürede verildiği (submit, revised, accepted dates)?

Dergi

- Dergilerin kabul ve red oranları?
 - Bazı dergiler çok yüksek red oranı ile çalışırlar
- Çok kişiye ulaşılmak isteniyorsa derginin açık erişime izin verip vermediği?
 - Sınırlı erişim sınırlı etki demektir

Dergi

- Okunulurluk oranı yüksek dergilere doğal olarak yayınlanma talebi ile gönderilen makale sayıları da yüksek olacak ve bu durum o dergilerin danışmanlarını oldukça güçlü bir pozisyona sokacaktır.
- Danışmanlar derginin yayın politikasında ve bilimsel içeriğinde yaşamsal önem kazanacaklardır.

Değerlendirenler

- Editör
- Hakemler
- Yayın kurulu üyeleri
- Derginin yayın organı olduğu kuruluşun yetkililerinin ve hatta okuyucuların da katılımı ile periyodik olarak ciddi bir değerlendirme yapmaları ve dergiyi içerden ve dışardan destekleyen ekibi her açıdan tekrar gözden geçirmeleri önerilmektedir.

Dergi

- SSCI ve AHCI kapsamındaki dergi sayısı az
- Bu tip dergilerin makale reddetme oranları oldukça yüksektir
 - **Nature ve Science**

Dergi

- **“Dergiye her gönderilen makale için, herhangi bir methodla mutlaka hakem seçilir ve makale kısa bir süre içinde kendisine gönderilir”.**
- Dergiye her gönderilen makale için hemen hakem tayinine gidilmemelidir.
- Dergiye gönderilen çalışmalar mutlaka bir ön elemeden geçirilmelidir.

EDITÖR

Editör

- Ön eleme
 - Dergi editörü ve/veya editörler kurulu yada dergi yayın kurulu
- Gönderilen çalışma,
 - Derginin yayın alanına uygun mudur?
 - Yani dergi bu tip çalışmalar yayınlıyor mu?
 - Çalışmanın dil kalitesi nasıldır?
 - Çalışma iyi organize edilmiş mi ve genel olarak bir kalite arz ediyor mu?

Editör

- Dergi editörü ve/veya dergi yayın kurulu üyeleri, sunulan bir makaleyi hakemlere göndermeden de **red** kararı verebilirler.
- Her makale için hakem tayin etmek, emek, zaman ve mali kayıplara yol açacaktır ve gereksizdir.
- Sadece hakeme gönderilebilecek kalitede olan çalışmalar için hakem tayinine gidilmelidir.

Editör

- Eğer danışmanlar akıllıca seçilirse; değerlendirmeler anlamlı olacak ve editör makalenin kabulü ile ilgili olarak kolayca karar verebilecektir.
- Makalenin kabul edilemeyeceği düşünülüyorsa ve bu konuda hiç kuşku yok ise, bu karar uygun ve anlaşılabilir bir şekilde yazara bildirilir

Editör

- Önceden hakemden onay almak
- Hakem adaylarından onay istenirken, gönderilecek çalışmanın adı ve özeti de bildirilmelidir ki hakem inceleme yapıp yapmamak için sağlıklı karar verebilsin.

Editör

- Danışman eleştirisi çok uzun ve karmaşık ise yazara onu yönlendirebilecek olan kısımları gönderilmelidir, dolayısı ile yazara yol gösterici olan, hangi değişikliklerin makalenin kabulü açısından şart olduğunu tanımlayan **editörün mektubudur**.
- Eğer minör değişiklikler istenmişse ve bunlar yerine getirilmişse makale yayına kabul edilir, eğer ciddi bazı revizyon ve değişiklikler istenmişse makalenin düzeltilmiş şekli tekrar danışmanlara gönderilip onay istenmelidir.

Editör

- Bu prosedür ciddi gecikmelere neden olabileceğinden bu aşamada editöre önemli bir görev düşmektedir.
- Eğer gerekmiyorsa ve danışman tarafından talep bildirilmemişse her makale tekrar danışmanlara gönderilmemelidir.
- Nihayet yayınlanabilecek hale geldiğine inanılan her makale editör tarafından gözden geçirilip onaylanmalıdır.

Editör, yayınlanmak üzere gönderilen bir makaleye hangi yöntemle hakem seçmelidir?

- Editör tek bir yöntem kullanmamalıdır.
- Öncelikle Editör, kendi ülkesinde ve dünyanın çeşitli ülkelerinde tanıdığı-bildiği, yeterliliğinden şüphe etmediği hakemlere, makaleleri incelenmek üzere fazla düşünmeden gönderebilir.
- Özellikle fazla sayıda bilimsel disiplinde yayın yapan dergilere doğal olarak çok değişik konularda makale gelebilmektedir.

Editör, yayınlanmak üzere gönderilen bir makaleye hangi yöntemle hakem seçmelidir?

- Editör kendi çalışma konusuna uzak ve yabancı olduğu bir konuda karşısına bir makale geldiğinde ne yapacaktır?
- Öncelikle konuya yakın olan derginin danışma kurulu üyelerine durumu sorabilir.
- Makalenin anahtar kelimelerini kullanarak hakem seçilebilir.

Editör Yanlılığı

- Yazarların yazarlara bilgi kısmında verilen kurallara uymamış olmaları
- Yazının kötü bir dille (İngilizce ya da Türkçe olabilir) kaleme alınmış olması
- Editörün yazım tarzından hoşlanmamış olması
- Yazarların konuya yaklaşımını, bakış açısını ya da yargılarını editörün beğenmemiş olması
- Makalenin negatif sonuç bildirmesi, sıra dışı veriler sunması ya da alışılmışın dışında yorumlar içermesi

Editör Yanlılığı

- Yazarlarla editörün politik veya ideolojik görüş ayrılığının/paralelliğinin olması yada çıkar ilişkisinin bulunması
- Editörün yazarlar arasında ırk, cinsiyet, din ve milliyet ayrımı yapması
- Prestijli yazarlardan, kurumlardan ya da gelişmiş ülkelerden gelen yazılar

HAKEM

Gönderilen çalışmayı incelemek üzere kaç hakem seçilmelidir?

- Bazı dergiler tek hakem, bazıları ise 2 – 5 kadar hakem seçmektedirler.
- Birçok dergi yönetimi 2 hakem seçerek çalışmaktadır.
- **Sorunlar**
 - Her iki hakem de kabul veya red kararı verirse sorun yoktur ancak biri kabul diğeri red kararı verirse editör ne yapacaktır?
 - Hakemlerin ikisi de çalışmanın yayınlanması için düzeltme istediğinde ve yazar(lar) tüm düzeltmeleri yapıp gönderdiğinde, düzeltmelerin sağlıklı bir şekilde yapıp yapılmadığına ve makalenin kabul edilip edilmemesine kim karar verecektir

Hakem

- Her ne kadar bir derginin editörü ve yayın kurulu bir makalenin kabul veya reddedilmesinde karar verici ise de, makale hakkında rapor hazırlayan hakemin görüşü çok önemlidir.

Hakem

- Bilimsel ilkeler doğrultusunda değerlendirme yapmalıdır
- Etki altında kalmamalıdır
- Değerlendirmeyi kendisine verilen süre içinde
- Gerçekleřtirmelidir
- Uzmanlık alanı dışında kalan bir makaleyi değerlendirmemelidir
- Raporu açık, anlaşılır ve makaleyi geliştirici nitelikte olmalıdır
- Makaleye yönelik eleştirilerinde yapıcı bir üslup kullanmalıdır

Hakem

- Hakem red veya kabul kararı verirse bir sorun yok,
- Düzeltme isterse, yazar düzeltmeleri yaptıktan sonra makale yine o hakeme gönderilir, işlemler daha hızlı yürür ve sunulan makalenin akıbeti hakkında daha hızlı karar verilir.

Hakemlerin yazılarda
sıklıkla eksik gördükleri
konular ve eleştirileri

AMAÇ

- Orijinal olmaması
- Bilinenlerin tekrarı olması,
- Yeterli yeni bulgu olmaması
- Araştırma konusunun önemsiz olması
- Araştırma konusunun uyumsuz olması
- Okuyucu için düşük bir ilginin olması
- Klinik önemi açısından yetersiz olması

DÜZEN

- Hipotezin olmaması
- Zayıf çalışma düzeni
- Yetersiz metodoloji
- Yanlış veri toplama veya yetersiz örnek sayısı
- Kontrol grubunun olmaması
- İstatistik yöntemlerin yetersiz/hatalı olması
- Çok yönlü istatistik analiz yerine tek yönlü istatistik analiz yapılmış olması

Düzen

- Yetersiz odaklanma
- Yetersiz organizasyon
- Yetersiz yazım
- Uzun ve kelime salatası tarzında olması
- Dilbilgisi, yazım ve imla kurallarına uyulmaması

BULGULAR

- Desteklenmeyen çıkarımlar
- Kontrol edilmemiş veri üzerine çıkarımlar
- Verilerin haddini aşan yorumlar
- Bulguların pratik ile bağdaşmıyor olması
- Sonuçların alternatif yorumlarının olmaması
- Yetersiz tartışma
- Tutarsızlıkların yetersiz tartışılması
- Önemli bulguların enflasyonu

Hakem Yanlılığı

- Editörlerin yanlı davrandığı konuların temelde benzer
- Ancak danışmanlar çoğu zaman yazarların kimlik ve kurum bilgilerinden haberdar olmadığı için daha çok, negatif ve sıra dışı sonuçlar, yazım tekniği ve çalışma konusu rekabeti gibi parametrelerden olumsuz yönde etkilenmektedirler.
- Eğer dergi açık takip sistemi (*open peer review*) kullanmıyorsa, makaleler danışmanlara gönderilmeden önce yazı içeriğinde bulunan kimlik ve kurum bilgilerinin çıkarılması mutlaka sağlanmalıdır.

İyi Bir Hakem

- Danışman kendisine gönderilen makaleyi dürüst bir eleştirel bakış açısıyla incelemelidir.
- Makalenin özünü ve amacını iyi irdelemelidir
- Duplikasyon, fabrikasyon, sahtekarlık, intihal gibi etik sorunların bir parçası olmamalıdır
- Kendisini çıkar çatışmalarının dışında tutabilmelidir
- Makale eğer kendi alanında değilse ve incelemek için yeterince zaman ayıramayacaksa danışmanlık önerisini kabul etmemelidir
- Eleştirileri yapıcı ve nezaket kuralları içinde olmalıdır
- Yazıda sunulan bilgi ve sonuçların gizliliği ilkesine saygılı olmalıdır

Çözümler

- Editörlerin “editör yanlılığı”, danışmanların ve editörlerin de “danışman yanlılığı” konusunda eğitilmesi
- Yanlılık sorununun ve editör, hakem, yazar, okuyucu şikayetlerinin görüşülüp tartışılacağı ortamların oluşturulması
- Yayın sürecinin tüm aşamalarının şeffaf hale getirilmesi
- Editör ve danışman yanlılığı konusunu irdeleyen ve daha yüksek kanıt değeri olan çalışmaların yapılması
- Dergilerin kurumsallaşması adına yönergeler oluşturulması, böylelikle editör, yayın kurulları ve danışman seçiminin standart hale getirilmesi
- Danışman kılavuzlarının hazırlanması

Çözümler

- Editör performanslarını değerlendirme ölçütlerinin oluşturulması
- Açık danışmanlık (*open peer review*) sürecinin yaygınlaştırılması
- Baskı sonrası danışmanlık (*post-publication peer review*) sisteminin tartışılması
- Yazarların önerdiği ya da dışladığı danışmanların *kullanıldığı süreçlerinin tartışılması*
- İnternet üzerinden yapılacak gerçek zamanlı anonim danışmanlık sisteminin tartışılması
- Dergilerin işleyiş süreçlerinin bağımsız dış denetmenler ile kontrol edilebilmesinin sağlanması
- Makalelerin sonuna konuyla ilgili uzman görüşleri (*commentary*) *konulması*

KARARLARIN VERİLMESİ VE YAZARLAR İLE İLETİŞİM

- Makalenin kabulü veya reddi ile ilgili bir sistem geliştirilmelidir.
 - Kararlar hangi ölçütlere göre alınacaktır? Danışmanların önerileri mi?, Dergide yerin olup olmaması mı? Editörün görüşü mü?
 - Editör yeni öneri ve görüşlere açık olmalı, fakat bunların bir anlamda zaman kaybı olabileceğini de göz önüne almalıdır.
- Yazarlara son kararı bildirecek olan kişi editördür, bu; danışmanların görüşlerinin ötesinde ayrı bir açıklamanın editör tarafından hazırlanarak yazarlara gönderilmesi anlamına gelir.
 - Yayınlanma potansiyeli olan makalelerin danışman önerileri doğrultusunda düzeltilmesi ile ilgili olarak editör yazarları yüreklendirmeli, desteklemelidir.

KARARLARIN VERİLMESİ VE YAZARLAR İLE İLETİŞİM

- Yayınlanamayacak kadar ciddi düzeltme gerektiren yazılar ise
 - Editör tarafından reddedilmeli
- **Makalelerin reddedilmesi ile**
 - Makalenin bilimsel açıdan yetersiz olması (tasarımın zayıflığı, yöntem hatası vb)
 - Orijinal özelliğinin olmaması
 - Derginin hedef kitlesine hitap etmemesi veya dergide yer olmaması gibi...

KARARLARIN VERİLMESİ VE YAZARLAR İLE İLETİŞİM

- Editör kendi dergisine bir makale gönderirse ki bu çok seyrek olmalıdır, makale editör yardımcıları ve danışmanlar tarafından rutin işlemler uygulanarak objektif bir şekilde değerlendirilmelidir.
- Editörün çalıştığı kurumdan veya çalışma arkadaşlarından gelen makalelere de editör yardımcısı veya yayın kurulu dışından bağımsız bir kişi tarafından standart prosedür uygulanmalıdır.

KARARLARIN VERİLMESİ VE YAZARLAR İLE İLETİŞİM

- **Danışman önerileri doğrultusunda revize edilmiş makaleler**
 - Editör veya eğer talep etmişse ilk değerlendirmeyi yapan danışmana gönderilmesi
 - Yeni bir hakeme gönderilmez.
- Daha önce düzeltme istenen bir makale gerekli düzeltmeler / uyarlamalar yapılmadan tekrar gönderilmişse editör derhal reddetmelidir.
- Reddedilen makalelerin yazarları makul ve geçerli gerekçeler ile **itiraz ederlerse** ret kararları editör tarafından tekrar gözden geçirilebilir.
- Editör herhangi bir nedenle reddedilen bir makaleyi tekrar değerlendirmeye almak isterse **yeni hakem** seçmesi daha uygun olur

KARARLARIN VERİLMESİ VE YAZARLAR İLE İLETİŞİM

- **Yayınlardaki Bazı Maddi Hataların Önlenmesi**
- Web of Science kapsamındaki dergilerde çıkan yayınlarda
 - Adres hataları
 - İsim Hataları
 - Yazı içindeki hatalar

SON KONTROLLER

- Makale ilk olarak herhangi bir dergiye yayınlanmak üzere sunulduğunda çok dikkatli inceleme yapılmalı, alelacele dergiye gönderilmemelidir.
- Eğer Editör düzeltme isterse, düzeltmeler yapılırken tekrar kontrol yapılmalıdır.
- Matbaa provası, makaleyi incelemek için son fırsattır.
- Bu aşamada gözden kaçan bir hata, aynı şekilde yayınlanacaktır.

SON KONTROLLER

- Düzeltmeler bilgisayarda yapılıyorsa, yazı tipine girerek düzeltmelerin kırmızı renkte ve büyük puntolarla yapılmasına dikkat edilmelidir.
- Editör veya dergide makale düzeltmelerinden sorumlu kişi, metne baktığı zaman nelerin ne şekilde değiştirildiğini kısa sürede görmelidir.
- Tüm bunlar doğru şekilde yapılsa bile, makale basıma gitmeden önce, dergi yönetimi tarafından yapılan son kontrollerde veya basım sırasında da hatalar yapılabilir.

İyi organize edilmiş bir çalışmada, veriler ilginç
bulunup tartışması iyi yapılırsa,
yayınlanmaması için bir sebep yoktur.

TEŞEKKÜRLER